

Чума (інший варіант переказу)

Альбер Камю

Частина I

Події відбуваються в Орані 194... року. Оран — звичайна французька префектура (територіальна одиниця, позбавлена самостійності) на алжирському узбережжі. Саме містечко, на думку автора, бридке, адже в ньому немає голубів і дерев. Зміну пори року тут сповіщає лише небо.

Вранці Ріе Бернар виходить з будинку і перечіплюється через здохлого щура. Він повертається сказати воротарю Мішелю, проте той впевнений, що це чиясь витівка, і гризуна підкинули.

Увечері того самого дня доктор йде по коридору і бачить, як з кутка вибігає здоровенний щур. Тварина конає на очах лікаря. Вигляд крові нагадує лікарю про свою хвору дружину.

Наступного дня воротар скаржиться, що хтось знову підкинув здохлих щурів. Ріе розпочинає свій об'їзд із частини міста, де живуть найбідніші пацієнти. У них сміття вивозять пізніше, ніж із головних вулиць. Лікар нараховує десятки щурів.

Першого хворого Ріе застає у ліжку. Ним є старий іспанець, який страждає на астму. Говорячи з ним, лікар розуміє, що люди занепокоєні такою кількістю гризунів. Старий виглядає задоволеним від ситуації в місті.

Бернар отримує від матері телеграму. Жінка повинна приїхати наступного дня і вести домашнє господарство, поки хвора дружина сина на лікуванні.

Ріе проводить на поїзд дружину. Він просить її бути обережною та берегти себе. На вокзалі доктор зустрічає слідчого Отона з маленьким сином. Слідчий намагається поговорити з доктором про незвичайну поведінку гризунів, але той тільки дивиться на залізничника з ящиком мертвих пацюків.

По обіді, Ріе приймає журналіста Раймона Рамбера. Він здається людиною самовпевненою: має рішучий вигляд і ясні розумні очі. Журналіст прийшов узяти в лікаря інтерв'ю про санітарний стан людей. Ріе відповідає, що ситуація в місті не дуже добра. Лікар запитує Раймона чи може він написати всю правду. Журналіст відповідає, що так, але не бачить підстав для "беззастережного звинувачення". Лікар поки що не збирається ділитися своїм матеріалом. Ріе пропонує Рамберу написати статтю про пацюків. Журналіст удає, що йому дана тема цікава, і прощається.

Лікар зустрічає Жан Тарру — "досить молодого чоловіка, з худим обличчям". Він спокійно дивиться на щура, який конає біля його ніг. Жан каже лікарю, що несподівана навала гризунів для нього доволі цікава штука.

Пацюки вже переміщуються із підвалу на горище.

Мішель каже, що погано себе почуває. Лікар, привізши з вокзалу матір, бачить, що воротар має поганий вигляд.

Смітники будинків уже повністю напхані гризунами.

Лікар телефонує щуроловам з метою прийняти якісь заходи. Директор компанії каже, що не може нічого вдіяти без розпорядження керівництва, але за проханням лікаря він спробує дістати належні документи.

Усі громадяни занепокоєні: щодня на фабриках та заводах знаходять щурячі трупи. Ситуацією цікавиться преса. Муніципалітет не приймає рішучих заходів, а тільки обговорює становище. Служба щуроловів отримує наказ щоранку збирати і спалювати здохлих пацюків.

Ситуація виходить з під контроль: кількість гризунів збільшується. Інформаційне агентство передає, що щурів вже знищено декілька тисяч. Всі усвідомлюють, що потрапили у небезпечне становище.

Жителі вимагають від влади вирішення проблем. Наступного дня населенню оголошують, що несподівано навала гризунів припинилась. Місто зітхає з полегшенням.

Доктор Ріє бачить воротаря Мішеля, який ледве пересувається. Старого веде священик Панлю. У місті всі поважають цього "вченого і войовничого єзуїта". Воротар розповідає, що має великий біль у шиї та під пахвами.

Священик припускає, що незабаром розпочнеться пошесть.

Ріє перечитує телеграму від дружини. Вона пише йому, що благополучно дісталася санаторію. Лікарю дзвонить службовець мерії Жозеф Гран. Він давно хворіє, і дуже бідний, тому Ріє лікує його безкоштовно. Гран просить допомогти його сусіду Коттару.

Коли Бернар приїжджає до Жозефа, то бачить на ліжку невисокого, товстуватого чоловіка. Гран розповідає, що Коттар намагався покінчити життя самогубством, але він встиг його витягти із зашморгу. Ріє надає хворому потрібну допомогу. Пацієнт лікаря просить нікому нічого не розповідати і залишити його у спокої. Ріє шепоче Грану, що зобов'язаний повідомити про це поліцію.

Продавці газет впевнені, що щуряча навала припинилася.

Мішель має погані справи: він блює кров'ю, має високу температуру та лімфатичні вузли на шиї й під пахвами. Ці симптоми не подобаються Бернару, і він радиться з колегою. Проте інший лікар не поділяє припущення Ріє.

Коли у місто приходить весна, усі вперше відчують відступ небезпеки. Мішелю стає краще, але раптом у нього підскочує температура, він починає марити і через декілька годин помирає.

Смерть воротаря викликає у людей паніку.

Для детальнішого опису тих подій, Альбер Камю додає документи іншого свідка, Жана Тарру. За декілька тижнів до початку епідемії він оселяється у найкращому готелі Орану. Ніхто не знає про минуле чоловіка, його мету прибуття у це місто. Чоловіка часто бачать у публічних місцях. Він життєрадісний та веселий.

Його перші документи свідчать про місто не з кращої сторони. Описи містять діалоги, випадково підслухані на вулицях. У одному з них йдеться про смерть якогось Кана. Двоє кондукторів упевнені, що причиною смерті чоловіка є його слабкі груди. До того ж він грав у оркестрі. Висновком цієї розмови кондуктори вважають, що при

поганому здоров'ї, немає чого грати на кларнеті.

Далі Тарру розповідає про старого, який щоранку на балконі рвав папірі кидав його на землю. А коти на подвір'ї ловили ті шматочки. Чоловік голосно реготав і плював на котів. Жан також згадує цього чоловіка після навали пацюків. Старий наче захворів, коли з вулиць зникли коти. Він іноді виходив на балкон і все-таки плював униз, у порожнечу.

Тарру описує одну родину. Батько сімейства завжди робив зауваження дружині та дітям. Коли його син починав говорити про гризунів, він наказував навіть не вимовляти слово "пацюк".

Жан змальовує зовнішність доктора Бернара так: вік близько тридцяти п'яти, середній зріст, широкі плечі, квадратне обличчя, темні очі, засмагла шкіра. Лікар завжди одягнений у темний одяг, який йому дуже пасує. Має вигляд людини, яка добре знає свою справу.

Тарру має реальну статистику епідемії. Доктор Ріє помічає в місті двадцять подібних випадків хвороби, які закінчилися смертю людей. Бернар вимагає від доктора Рішара ізолювати хворих з подібними симптомами, але той відповідає, що немає підстав вважати хворобу заразною. З рештою Рішар погоджується домовитись з префектурою.

У місті йдуть дощі, які змінюються на жахливу спеку. Містяни передчувають велику біду.

Бернар приїжджає до Коттара, щоб дати свідчення поліції по справі самогубства. Гран розповідає, що Коттар спокійно провів ніч. Сам же Гран виглядає втомленим і знервованим. Він каже, що не має жодної інформації про життя сусіда, поруч з яким живе не один день. За весь час свого перебування, Гран тільки двічі розмовляв з Коттаром. У присутності комісара, Жозеф розповідає, що за день до самогубства до нього завітав Коттар. Він зайшов, як би за сірниками, проте Гранові здалося, що він хотів щось сказати. Гран у цей час працював, тому бесіда не склалась.

Доктор заспокоює свого пацієнта перед розмовою з комісаром. Він каже, що прийшов захищати інтереси хворого. Коттар тільки підтверджує поліції припущення Жозефа щодо мотивів замаху, а саме "розчарування інтимного характеру".

На сходах Комісар скаржиться лікарю на велику зайнятість через невідому хворобу. Він запитує лікаря, наскільки у місті небезпечно знаходитись. Ріє відповідає, що поки не знає.

Хворі мають страшні гнійники, які лікарю доводиться розтинати.

Газети тепер мовчать. Влада задумується над можливою епідемією.

Доктор Кастель обговорює з Ріє ситуацію в місті. Він теж чекає на результати аналізів, проте впевнений, що прийшла чума. Кастель бачив цю хворобу у Китаї і Парижі.

Ріє не може в це повірити, небезпека здається йому нереальною. Він намагається пригадати будь-яку інформацію про хворобу, але перед його очима постає лише невтішна статистика жертв у всьому світі. Через деякий час він опановує себе і

переконує, що декілька хворих — не епідемія, тому, уживши потрібні заходи, можливо зупинити хворобу. Доктор звертає увагу на головні прояви чуми. Бернар знає, що лише невтомна праця дасть упевненість, тому важливо чесно і віддано працювати для людей.

Жозеф приносить достовірну інформацію поширення хвороби. Коттар дякує лікарю за надану допомогу та поради. Доктор уважно переглядає таблиці і зауважує, що незабаром хвороба буде названа справжнім ім'ям. Він пропонує Грану і Коттару разом піти до лабораторії за аналізами. Ріє все ще не може вимовити слово "чума".

Коттар запитує лікаря поради у одній справі. Бернар обіцяє відвідати його, а сам незрозуміло чому думає, що чума не зачепить слабого грана.

Гран виглядає, як типовий службовець: високий, худий, наче створений для кропіткої, скромної, але дуже корисної роботи за низьку зарплату. Жозеф працює на своїй роботі вже понад двадцять років, але ще не має підвищення та кар'єрного росту. Він готовий відстоювати свої права, але не може знайти потрібних слів. Це його головна проблема. Йому важко навіть підібрати слова для родини. Одного разу Гран зізнався Бернару, що хоче навчитися правильно висловлювати думки. Ріє припускає, що Гран пише книгу.

Бернар скликає санітарну комісію. Секретар товариства лікарів Рішар впевнений, що тривога безпідставна. Ріє не зважає на слова колег і телеграфує у Париж за вакциною. Рішар всього-на-всього пропонує обговорити ситуацію та заходи боротьби з невідомою хворобою. Кастель наполягає негайно вирішити чи є в місті чума. Комісія довго вагається, бо Рішар вважає, що це якийсь вид лихоманки.

Кастель розуміє, що влада боїться визнати епідемію. Ріє отримує результати аналізів і каже, що мікроб деяким чином відрізняється від класичної чуми, проте він звертається негайно вжити заходів для безпеки людей. Після довгих суперечок і конфліктів члени комісії вирішують діяти, наче в місті є чума. Колеги доктора роздратовані його наполегливістю. Ріє байдужий до думок колег, бо має лише єдину мету — рятувати життя.

Хвороба прогресує. Скромна інформація про неї потрапляє у газети. Місцями, де майже не ходять люди, влада розклеює маленькі листочки з повідомленнями про наявну епідемію. Префектура боїться паніки.

Гран приносить нову статистику: кількість жертв зростає. Працівник мерії каже, що доктор позитивно вплинув на Коттара: той став увічливим і компанійським. Раніше Коттар ніколи не ходив у кіно, а тепер він постійно відвідує публічні заходи, знайомиться з новими людьми і навіть запрошує Грана у дорогі ресторани. У Жозефа складається враження, що сусід хоче показатися добропорядним. Ріє думає, що епідемія налякала Коттара, і він боїться заразитись. Гран впевнений: Коттар має якусь таємницю.

Ріє каже Кастелю, що сумнівається у перемозі, адже мікроб новий, нетиповий. У душі він боїться епідемії та її наслідків.

Бернар радить Коттару щоменше залишатися на самоті. Коттар каже, що довіряє доктору.

Ріє постійно спілкується з родичами хворих та самими хворими. Він бачить зміни: раніше хворі довіряли йому, а тепер намагаються уникнути його допомоги. Лікар бачить, що дії влади недостатні, щоб перемогти хворобу. Крім того, йому дуже важко відвезти пацієнтів у лікарню, бо вони роблять опір.

Інформаційні агентства передають втішну інформацію. Але Кастель з Ріє розуміють, що то неправда, епідемія зростає, навіть швидшими темпами: лікарні заповнені, вакцини ще немає.

Відкривають додаткову лікарню. Ріє наполягає на рішучих заходах. Наступного дня доставляють вакцину. Для лікування її вистачить, але при збільшенні чисельності хворих, її буде недостатньо. По телеграфу лікарю передають, що налагоджують виробництво нової партії ліків.

Настає весна. Вечорами люди збираються біля кінотеатрів. Смертність стрімко зростає. Бернар Ріє отримує документ, у якому офіційно повідомляється, що влада оголошує в місті критичний стан через епідемію чуми. Місто закривають. Людям забороняють в'їжджати і виїжджати за межі населеного пункту.

Частина II

Чума стає загальною справою. Раніше кожен мешканець займався своєю роботою, але як тільки закрили місто, всі зрозуміли, що мають спільну біду, яку треба разом подолати.

Мабуть, найбільш відчутним наслідком закритого міста є "несподівана розлука людей". Заборонене листування, оскільки папір може розповсюдити заразу. На деякий час людей не допускають до міждіських телефонів. Пізніше дозволяють користуватись у окремих випадках. Отже, люди залишаються на зв'язку лишена телеграфі. Переважна більшість телеграм складається зі слів "Все добре. Думаю про тебе. Цілую". Дехто продовжує написання листів, але не знає їхню подальшу долю.

Люди звертаються до адміністрації дозволити повернутись у місто тим, хто виїхав до початку епідемії. Префектура дозволяє, але попереджує, що ніхто не покине місто. Багато пар підкорюються розлуці. Тільки старе подружжя Кастелів не розлучається навіть під впливом безжалісної чуми. Цей випадок унікальний.

Місто приречене: торгівля зупинена, купання в морі заборонене. Люди перестають думати про своє майбутнє. Дехто ще не розуміє всю ситуацію. Більшість лише страждає через порушення режиму.

Інформаційне агентство друкує статистику померлих за тиждень. Усім стає зрозуміло, що хвороба не зупиняється.

Містяни все ще продовжують думати, що епідемія — лише якийсь епізод. Вони роблять вигляд, що ніщо не зможе зіпсувати їм настроїв.

Автомобілі стають рідкісним явищем, кількість пішоходів у рази збільшується. Найпопулярнішим місцем відпочинку є театр. Він дуже багато заробляє, навіть коли показує одні й ті самі п'єси.

Коттар розповідає Ріє про одного підприємця, який скуповував продукти, сподіваючись у важкий час перепродати їх у декілька разів дорожче. Але коли він

захворів, санітари знайшли в кімнаті багато консервів. "На чумі не наживешся", — зауважує Коттар.

Жозеф Гран розповідає Бернару свою історію кохання. Він одружився, коли був дуже молодим. Пара жила бідно, тому обом довелося відмовитись від освіти і піти працювати. Його Жанна була мініатюрна, худенька, тому швидко втомилась і поїхала, залишивши Грану записку, що кохає його.

Доктор радить Жозефу розпочати життя з початку, але той хоче написати Жанні листа, але не може знайти слів. Думки Грана далекі від дійсності.

Ріє посилає дружині телеграму, що місто закрите, і він сумує за нею.

Через деякий час до Ріє підходить журналіст Рамбер. Він просить лікаря видати довідку, щоб виїхати до своєї коханої в Париж. Журналіст звертається саме до лікаря, ініціатора жорстких санітарних правил у місті, який може все це скасувати. Доктор відповідає, що нічого не може вдіяти. Він сам радий допомогти закоханим, але є чума, яку не обминути. Ріє просить Рамбера не ображатись, бо в майбутньому вони, можливо, братимуть участь у одній справі. Журналіст здивований цими словами.

Бернар розуміє, що журналіст прагне до щастя, але на заваді стоїть чума, яка забирає сотні людей на тиждень. Лікар приймає у лазареті хворих, слідкує за правилами, відвідує пацієнтів. Найважче для нього ставити діагноз "заразлива лихоманка", бо саме тоді починаються великі проблеми: рідні не відпускають хворого у лазарет, і доводиться втручатися поліції.

Чума не відступає.

Характер Ріє зазнає змін. Він знає, що йому потрібно ще багато пережити, тому стає байдужим.

Під кінець місяця церква організовує молебні. Отець Панлю виголошує проповідь. Він — спеціаліст із розшифрування стародавніх написів. Також його знають завдяки лекціям про сучасний індивідуалізм. Отець Панлю невисокий, проте кремезний. Голос сильний, палкий. Коли священик говорить людям, що вони самі накликали біду, це викликає обурення. Тільки в середині проповіді слухачі розуміють, що ту фразу отець використав, як ораторський прийом. Панлю розповідає, що "чумою Бог карає грішників і невіруючих, і хвороба відступає тоді, коли люди розкаються".

Люди усвідомлюють, що ізоляція міста загрожує їхнім життям, у мешканців оселяється страх. Коли Ріє з Граном йдуть передмістям, дорогу перебігає божевільний чоловік, який безглуздо сміється. У кафе всі розмовляють дуже тихо, хоч на це немає причин.

Гран прагне написати ідеальний рукопис про елегантну амазонку, що на коні скаче квітучими алеями Булонського лісу. Він хоче, щоб перша фраза захопила читача, створила ілюзію. Гран поки не планує видавати свою фразу.

Дехто з мешканців, втомившись від спеки й чуми, вирішує силою вибиратися з міста.

Рамбер теж намагається покинути місто, але іншим чином. Він подає безліч заяв, проходить офіційні інстанції, але всюди має відмову. Це безрезультатні походи

втомлюють Рамбера, він опускає руки, нічого не робить, лише годинами сидить у кафе або на вокзалі, занурившись у спогади.

Настає період спеки. Епідемія зростає: за тиждень помирають вже близько семисот осіб. Люди морально виснажені. Жандарми застосовують проти втікачів зброю. Місто охороняють патрулі, газети друкують суворі накази. Часом чуються постріли: загін знищує собак і кішок — розповсюджувачів бліх. Постріли нагадують воєнну атмосферу.

Купання в морі заборонене.

Тарру відзначає, що інформаційні агентства подають не тижневу інформацію про хворобу, а добову. Ті цифри виглядають не так масштабно. Жан записує і смішні випадки. Хтось скупляє м'ятні пігулки, сподіваючись таким чином запобігти зараженню. Старий, що плював на котів із балкону, більше не виходить надвір. Чоловік засмучений, бо спеціальний загін відстрілює собак і котів. Жан закінчує свій запис дивною фразою: "Підчас чуми забороняється плювати на котів".

Слухаючи промову Панлю, Тарру зауважує, що "початок і кінець лиха завжди супроводжується риторикою, лише коли лихо триває, зникаєш до правди й мовчання".

Жана зацікавлює і старий астматик. Коли йому було п'ятдесят років, він вирішив більше не вставати з ліжка, хоча міг ходити. Зараз чоловіку близько сімдесяти років. Він ненавидить годинники і будильники, і рахує час за допомогою горошку, який перекладає з однієї каструлі в іншу.

Люди всіляко намагаються розігнати свій страх. Коли спадає спека, на вулицях людно й весело.

Вакцина вже майже не діє, смертність знову зростає. До бубонної форми чуми додається легенева. На засіданні обговорюють суворіші заходи для зменшення ризику зараження.

Ріє отримує від дружини телеграму. Жінка запевняє, що в неї все в порядку. Лікар знає, що вона просто намагається його заспокоїти.

Тарру планує працювати в добровільних дружинах, бо офіційні заходи слабкі. Він переконаний: якщо не взяти на себе відповідальність, загинуть усі. Ріє погоджується, але застерігає, що робота дуже небезпечна.

Тарру запитує Ріє про релігію. Доктор каже, що не вірить у Бога. Отець Панлю, на його думку, бере на себе велику відповідальність говорити від імені істини. Бернар говорить, що якби вірив у Бога, то передав би хворих на Його милість.

Наступного дня Тарру створює першу добровільну дружину.

Автор вважає, що заслуга людей, які самовіддано працюють в санітарних дружинах, не дуже велика. Вони самі знають, що інакше не можна вчинити. Старий лікар Кастель спрямовує всі зусилля на виготовлення нової вакцини.

Гран створює адміністративний центр дружин. Частина інших організацій працює в населених пунктах, веде облік, слідкує за дотриманням санітарних норм. Інші дружини допомагають лікарям.

Вечорами, коли зроблена уся робота, Ріє, Грані Тарру просто розмовляють. Так вони намагаються зняти напругу від боротьби з чумою.

Рамбер знову намагається повернути собі кохання. Коттар обіцяє познайомити його з контрабандною організацією. Сам Коттар не планує кудись їхати, бо має на якісь вагомі причини. Він домовляється з Гарсія і Раулем щодо товариша. Рауль каже, що владнає справу за певну суму. Журналіст погоджується. Рауль призначає нове побачення в ресторані, де пізніше Раймон знайомиться з Гонсалесом.

Гонсалес показує журналісту стражників, які невдовзі підуть у караул. Вони радять Рамберу пожити в них і зачекати слушної нагоди. Також всі домовляються про зустріч в італійському ресторані. У запланованому місці Рамбер марно чекає чоловіків, ніхто не приходить.

Доктор і Тарру обговорюють одужання одного пацієнта від чуми. Коттар упевнений, що пацієнт не був хворий на чуму. Доктор зауважує, що цю хворобу можливо подолати, але Коттару вона на руку. Тарру каже, що, якби не епідемія, Коттара заарештували б, але ніхто не збирається доносити на нього. Коттар і сам визнає, що скоїв злочин, тому намагався покінчити з життям.

Рамбер розпочинає друге коло пошуків: знову домовляється з Гарсія, Раулем і Гонсалесом. Останній розповідає, що квартали міста повністю підконтрольні поліції. Братів-стражників вони не застають вдома.

Журналіст запрошує Тарру і Ріє у гості. Рамбер цікавиться роботою санітарних дружин. Він каже, що якби не особливі причини, він теж би ставу ряди добровольців. Ріє запевняє Рамбера, що той надає перевагу коханню, але журналіст відповідає, що лікарю легко про це говорити, бо йому нема чого втрачати. Коли Ріє покидає кімнату, Тарру розповідає, що лікарєва дружина знаходиться у санаторії для тяжкохворих.

Уранці Рамбер просить у лікаря дозволу працювати у сандружині, поки не матиме нагоду залишити місто. Ріє дякує йому.

Частина III

У серпні чума з'являється вже і у ділових кварталах. Мешканці впевнені, що вітер розносить "насіння" чуми.

Розпочинаються пожежі. Деякі люди підпалюють власні будинки, сподіваючись у такий спосіб знищити чуму. Пожеж стає менше, коли поліція ув'язнює підпалювачів.

Караульні пости посилюються, тому будь-які спроби вирватися з міста безрезультатні. Утім, люди кидаються грабувати оселі, які палають від пожеж або є закритими. Мародерство продовжується, але влада вдає, що нічого не бачить. Після одинадцятої, запроваджують комендантську годину.

Також змінюються й поховання мертвих: формальності спрощуються, траурна церемонія відміняється. Все проходить з великою швидкістю. Незабаром з'являються труднощі з продуктами, тож мешканців відволікають суттєвіші проблеми.

Труни закінчуються. Декілька похоронних організацій об'єднуються для спільної роботи. У лікарні доктора Ріє залишається лише п'ять домовин. Небіжчиків у труні довозять до цвинтаря, а потім домовину повертають у лікарню. Це повторюється безліч разів. Префектура забороняє родичам перебувати на похованні.

З'являється дефіцит персоналу. Економіка Орана розладнана, а це велика кількість

безробітних. Владі доводиться використовувати як робочу силу в'язнів.

Епідемія набуває розмаху. За розпорядженням спалюються трупи загиблих та їх речі. Для перевезення мертвих людей використовують трамваї.

На ранок густий дим окутує райони міста.

Автор вважає, що люди, переживши чуму, пам'ятатимуть її "в образі нескінченної ходи у замкнутому просторі, яка все знищує на шляху. Вона позбавляє здатності кохати і дружити, тому що кохання вимагає майбутнього, а чума дарує тільки миттєвість".

Частина IV

Восени чума повністю володіє містом. Ріє і його друзі вже сильно втомлюються від роботи. У них з'являється якась байдужість до всього. Вони сумлінно працюють, але не мають уявлення про всіх жертв, не знають чи відступає чума.

Гран теж не може назвати загальну кількість хворих. Коло спостережень Тарру звужується.

Ріє не вірить телеграмам, які надсилає дружина, тож сам зв'язується з лікарем санаторію. Той відповідає, що стан жінки погіршився, але запевняє, що роблять усе можливе. Ріє нікому про це не говорить.

Кастель створює нову вакцину. Він випробовує її на синові слідчого Отона, якого тільки привезли у лікарню. Ріє вважає цей випадок безнадійним. Доктор розуміє, що не в змозі лікувати людей, а лише ставити діагноз.

У місті тільки Коттар виглядає життєрадісним і веселим. Він каже, що, безперечно, справи погані, але всі сидять у ямі. Тарру намагається переконати Коттара, що важливо мати чисту совість. Коттар же впевнений, що "єдиний засіб об'єднати людей — це наслати на них чуму".

Рамбер має нагоду покинути місто, але не робить це. Він знає, що бути щасливим одному — соромно. Журналіст розповідає друзям, що раніше не почувався у місті своїм, а тепер всі люди причетні до чуми.

Вакцину Кастеля випробовують на сині Отона. Хлопчик дуже страждає. Ріє каже, що дитина опирається хворобі значно довше, ніж інші, але невдовзі вона помирає. Тарру каже Кастелю, що потрібно спочатку розпочинати всю боротьбу.

З тих пір, як отець Панлю вступає до лав санітарної дружини, він віддає всі сили боротьбі з хворобою. Священик сильно хворіє, але відмовляється від допомоги лікаря. Все ж коли Бернар оглядає його, то не бачить симптомів чуми, крім кашлю. Уранці санітари знаходять мертве тіло. На картці пишуть, що випадок сумнівний.

День поминання мертвих проходить цього разу не так, як завжди. На цвинтар ніхто з живих не йде. Коттар каже, що тепер кожний день — свято померлих.

Чума досягає вищого щабля і зупиняється на ньому. Доктор Рішар упевнений, що епідемія спадає завдяки вакцині доктора Кастеля.

Чума забирає життя Рішара, саме тоді, коли смертність у місті стабілізується. Санітарна служба, організована Ріє, вже справляється зі всіма обов'язками.

Продовольчі проблеми зростають. Спекулянти продають харчі за шалені гроші. На стінах будинків з'являються надписи: "Хліба або волі".

Настає листопад з холодними ранками. Тарру розповідає Ріє, що його батько був помічником прокурора і часто прирікав людей на смерть. Хлопець не міг таке прийняти, тому пішов з дому. Батьки померли. У вісімнадцять років Жан зазнав злиднів, але багато працював і невдовзі досяг певного успіху. Його цікавили смертні вироки. Тарру знайшов однодумців. Одного разу він був присутнім на страті, і злякався. Жан розуміє, що багато часу "розносив" чуму. Епідемія в Орані нічого нового йому не показала. Він вважає, що кожному потрібно слідкувати, щоб "випадково не передати комусь заразу із свого організму". Він вважає, що потрібно уникати зла, тому завжди підтримує жертв.

Тарру усупереч усім заборонам пропонує доктору скупатися в морі. Ріє відчуває себе щасливим. Для нього це справжній відпочинок.

Узимку міська влада розраховує, що припинення епідемії, але їх надії не справджуються. Відкривають додатковий лазарет, і доктор тепер залишається наодинці з кожним хворим. Ріє помічає, що пацієнти вже намагаються йому допомогти. Лікар вже не відчуває себе самотнім.

Слідчий Отон просить знову відправити його у карантин, але тепер у складі добровільної дружини. Ріє бачить, що чоловік змінився.

Рамбер через братів-стражників налагоджує листування із дружиною.

Коттар багатіє на своїх махінаціях. Він задоволений життям.

Їхнє Різдво не схоже на християнське свято. Раніше воно об'єднувало багатих і бідних, а тепер заможні приховують свою ганебну розкіш.

Гран зникає напередодні Різдва. Його знаходять біля магазину іграшок. Ріє згадує, як біля вітрини відбулося заручення Жозефа й Жанни. Гран розповідає, що планує написати жінці листа, але раптом він хворіє і наказує спалити свій рукопис.

Ріє каже, що Гран навряд чи доживе до ранку. Тарру погоджується залишитися з хворим. Проте хворому стає краще, а надвечір стає зрозуміло, що чоловік врятований.

Протягом тижня доктор спостерігає одуження декількох людей. Читаючи останнє зведення про епідемію, доктор бачить, що хвороба відступає.

Частина V

Чума швидко зникає. Настає незвичайний для міста зимовий холод. Вакцина Кастеля, яка раніше була безрезультатною, тепер рятує людей. Тільки інколи хвороба забирає життя кількох хворих, як-от слідчого Отона.

Чума відступає, але ніхто не наважується сказати, що це остаточна перемога. У магазинах знижуються ціни, хоча постачання продуктами не покращилось. Це диво, бо чума відступає і в душах.

Префектура оголошує, що епідемія переможена. На вулиці виходять щасливі люди. Тільки Коттар ходить засмучений. Грана знову взявся до роботи.

Коттар тільки інколи виходить на вулицю, щоб купити необхідне. Одного разу Тарру випадково зустрічає Коттара і каже, що місто незабаром відкриють, але вони поводитимуться так, наче нічого й не було, хоч насправді нічого не забудуть.

Ріє бачить у Тарру симптоми двох форм чуми — бубонної і легеневої. Чоловік

помирає.

Бернар отримує звістку, що померла його дружина. Але він знає це вже тиждень.

"На світанку чудового лютневого дня нарешті відкриваються ворота міста...". Мешканці Орану, які вижили, радісно це святкують. Для них цей день особливий. Рамбер бачиться зі своєю жінкою. Щасливі люди не помічають тих, для кого хвороба ще триває.

Ріє йде у передмістя, бо хвороба не дає відпочинку. Він повертає на вулицю, де живе Коттар, і дивиться на щасливих людей. Він вважає справедливим, коли радість з'являється хоча б на деякий час.

На кінець хроніки оповідач зізнається, що її автор — доктор Ріє. Він намагається передати у творі тільки правду.

Коли доктор підходить до будинку, його зупиняє патруль. Виявляється, Коттар збожеволів і стріляє у всіх перехожих.

Над портом лунає великий феєрверк. Тарру, Коттара і всіх мертвих забувають.

Ріє переконаний: "будь-яка радість завжди знаходиться під загрозою, бо мікроб чуми ніколи не помирає, тому може настати день, коли хвороба розбудить пацієнтів і пожене їх помирати на вулицях щасливого міста".

Висновки:

"Чума" — філософський роман-притча. Твір написано у формі хроніки епідемії чуми, що почалася в Алжирі. У романі висвітлено історичні та філософські проблеми;

у творі хвороба символізує не тільки епідемію та паніку, а й штучне зло принесене ззовні;

автор зауважує, що "Чума" — це боротьба європейського опору проти нацизму". Але це не тільки коричнева чума (фашизм, який панував у Європі), а й загальнолюдське зло, яке загрожує всьому людству;

автор каже, що "будь-яка радість завжди знаходиться під загрозою, бо мікроб чуми ніколи не помирає", тому кожному потрібно осмислити своє ставлення до норм моралі та загальнолюдських цінностей.